

İletişim Aracı Olarak Fotoğraf

Tugay ARAT¹

Özet

Fotoğraf makinası icat edildikten sonra, fotoğraf makinasının bir anlatım aracı olarak kullanılabilceği fikri ile fotoğrafçılığın gelişimi devam etmiştir. Fotoğraf, gelişim sürecinden günümüze kadar bir kanıt olarak görev yaparak görsel bir hafıza oluşturmaktadır. Özellikle yazılı basında fotoğraf kullanımı, 17. yüzyıldan günümüze kadar en önemli iletişim aracı olarak bugün hem geleneksel hem de internet gazeteciliğinde yerini ve değerini korumaktadır. Bunun önemli bir sebebi, fotoğrafların haberi görsel olarak da iletebilmesidir. Fotoğraflar, okuyucunun haberi daha iyi anlamasını ve olayları aklında canlandırabilmesini sağlamaktadır. Ayrıca fotoğraf haberi birkaç fotoğraf ile özetleyebilmektedir. Aslında fotoğraflar yazıyı, yazı da fotoğrafları destekleyerek muhteşem bir uyumla etkinliklerini artırmaktadır. Bazen de bir fotoğraf tek başına sayfalar dolusu yazıdan daha etkili olabilmektedir.

İnsanlar pek çok sebeple fotoğraf çekerler; hatıralar oluşturmak, düşünceleri yaymak, doğa ve hayvanlar âleminin gizli yönlerini görmek, göstermek, gizli bilgiler elde etmek, hoş vakit geçirmek, gezilen yerleri belgelemek vb. Burada önemli olan, bu sebeplerin hepsi bir anlatım yöntemi olarak fotoğrafı kullanmakta ve içinde fotoğrafçının görme biçimi bulunmaktadır. Derleme bir çalışma olan bu makalenin amacı, genel olarak fotoğrafın, fotoğrafçının önemini ortaya koymak ve fotoğrafın iletişimsel güçlerini ifade etmektir.

Anahtar Kelimeler: Fotoğraf, Fotoğrafın Gelişimi, Fotoğrafın Gücü

Photography as a Means of Communication

Abstract

After the invention of the camera, the development of photography continued with the idea that the camera could be used as a means of expression. Photography serves as a proof from the developmental process to the present day, creating a visual memory. In particular, the use of photography in the print media has maintained its place and value in both traditional and internet journalism as the most important communication tool from the 17th century to the present day. An important reason for this is that the photographs can also convey the news visually. The photographs allow the reader to better understand

¹ Doç.Dr. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, tarat@akdeniz.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-2380-280X

Arat

the news and visualize events. In addition, the photo can summarize the news with a few photos. In fact, photographs support writing and writing enhances its effectiveness in a perfect harmony. Sometimes a photo can be more effective than a single page of text.

People take pictures for many reasons; to create memories, to spread thoughts, to see the hidden aspects of the world of nature and animals, to show, to obtain confidential information, to have a pleasant time, to document the places visited and so on. What is important here is that all of these reasons use photography as a method of expression and include the way the photographer sees it. The aim of this literature review/compilation is to reveal the importance of photography in general and the communicative power of photography.

Keywords: Photography, Power of Photography, Development of Photography

Giriş

Fotoğraf sözcüğü eski Yunanca'da "photos-ışık, graphien-çizmek ve yazmak" olan sözcüklerinin birleşiminden "fotoğraf sözcüğü oluşmuştur ve "ışık ile yazmak, çizmek" anlamına gelir (Ertan ve Erutu, 2004:125, Akbaş ve İkizler, 2010:3). Fotoğraf içinde yaşadığımız dünyadan, çevreden alınan görüntülerdir. Fotoğraf makinasının icadından bu yana sürekli gelişmiş ve çok büyük yol kat etmiştir. Önceleri maliyetinin yüksek olması sebebiyle belli bir kesimin ilgi alanına girmekteyken, zamanla herkesin kullandığı bir araç haline gelmiştir (Kafalı, 2003:292). Artık herkes cep telefonu içerisinde birçok profesyonel fotoğraf makinası kadar kaliteli fotoğraf çekebilecek fotoğraf makinasına sahiptir. Dolayısıyla herkes çevresinde bulunan anlık görüntüleri kaydedebilir hale gelmiştir.

Helmut Gernsheim, Creative Photography adlı eserinde yazdığı özlü sözünde fotoğrafı şöyle tanımlamaktadır; "Fotoğraf, dünyanın her köşesinde anlaşılabilir tek dil'dir ve bütün ülkelerle kültürler arasında köprü kurarak insanlık ailesini birbirine bağlar. Siyasal etkilerden bağımsız olarak insanların özgür yaşadıkları yerlerde fotoğraf, hayatı ve olayları doğrulukla yansıtır, başkalarının umutlarıyla çaresizliklerini paylaşmamıza imkân tanır, siyasal ve toplumsal koşulları aydınlatır. Böylece, insan türünün insani ve insani olmayan yönlerinin canlı şahitleri haline geliriz..." (Sontag, 2011:225). Fotoğraflar gerçekten de bir genel dilbilgisi oluşturarak tüm dünyayı görüntülerle doldurmaktadır. Ünlü fotoğrafçı ve yazar Yousef Khanfar'da (2013:29) fotoğraf için "Fotoğraf benim dilimdir; ben sadece gözlerimle konuşurum, kameram benim tutkulu kalemim, ışık benim tükenmeyen mürekkebim ve film benim kâğıdımdır" demiştir. Fotoğraf, bilim ve sanatın bir araya geldiği bir biçimdir.

Fotoğraf kendi hayatında ya da toplum için değişim yapma girişiminde bulunan bir kişiyi güçlü hissettirecek bir araçtır. Bu aracın fotoğrafçılıkta aynı resim yapmada kullanılan bir fırçanın olduğu kadar etkisi olabilmektedir. Fotoğrafı güçlü kılan yönlerin en başında sayılabilecek faktör, fotoğrafçıdır çünkü fotoğraf çekmenin en zor yanı onu görebilmektir. Fotoğrafçı fotoğraf çekmek üzere dışarıya

çıktığında aklında çok farklı ruh hallerini yakalayabilme düşüncesi bulunmaktadır. İyi bir fotoğrafçı olabilmek en başta iyi görebilmeyi ve etkili iletişim kurabilmeyi gerektirmektedir (Ballenger,2014:18).

Ünlü fotoğrafçı ve yazar Khanfar, fotoğrafçıları aynı anda birden fazla bakış açısı görebilen kişiler olarak tanımlamaktadır. Fotoğraf çekmenin basit ancak çekilecek olanı görmenin basit bir şey olmadığını söylemektedir. Bir fotoğrafçının gözleri yalnızca bir şeye bakmayı reddeder; onlar görmek için can atarlar. Muhteşem avcı fotoğrafçılar; görsel bir sürpriz takip etmek için gözleriyle avlanırlar. Bu sebeple fotoğrafçılar birçok farklı şekilde kategorize edilmektedir. Örneğin amatör-profesyonel fotoğrafçılar, sanatsal- teknik fotoğrafçılar, eğitilmiş-eğitimsiz fotoğrafçılar şeklinde yapılan kategoriler bunlardan bazılarıdır (Khanfar 2013:30). Bir fotoğrafçı fotoğraf çekerken düşüncelerini ve inançlarını düşünme ve işleme fırsatı yakalarken; toplum da onun güçlü, düşünce uyandırıcı ve eylemden doğma çalışmalarından yararlanır (Ballenger,2014:63).

1.Fotoğrafın Tarihi

Camera Obscura'yı oluşturan bilgilerin kaynağını Sümerliler'e kadar götürmek mümkündür. Eğer karartılmış bir odanın duvarından küçük bir delik açılırsa dışarıdaki görüntü delikten içeriye, karşı duvara ters bir şekilde düşmektedir. Rönesans döneminde bu bilgi hatırlanarak XVI. Yüzyıl başlarında, karanlık oda taşınabilir kutulara dönüşmüştür. Deliğe mercek konulunca da aradaki buzlu camda temiz bir görüntü elde edilir (Bayhan, 1996:137). Gözle görüleni kâğıda taşıma fikri uzun yıllar boyunca denemelerin yapılmasına yol açmıştır. Bu ihtiyacı karşılamak için önemli bir haberin basit çizimlerle resmedilmesi olarak işlev gören illüstrasyonlar zaman içerisinde görülmeye başlanmıştır. İllüstrasyonlar Avrupa'da 19.yüzyıla kadar özellikle dua ve ayin kitapları gibi bazı kitaplarda varlıklarını sürdürmüştür (Gezgin ve Atik, 2017:13). Nicephore Niepce 1826'da gravür yöntemini kullanarak fotoğrafik reproduksiyonlar elde etmeyi başararak buluşuna Heliograf adını verdi. Fransa'da sekiz saat pozlayarak çektiği 18x24 boyutundaki ev ve çatılardan oluşan fotoğrafı tarihin ilk başarılı fotoğrafı olarak bilinmektedir (Bodur, 2005:6). Fotoğrafçılığın gelişmesinde dönüm noktalarından biri, 1830'da Kodak Şirketinin ürettiği kutu kamerayla bütün pozlar çekilip film bitince, makinayla birlikte üreticiye teslim edilerek, fotoğrafların alınması esasıyla çalışmasıydı (Greenhill ve ark.,1998:83). Niepce daha sonra Louis Jaques Mandi Daguerre ile farklı fiziksel ve kimyasal teknikler denemiştir. Daguerre, Niepce ile ortak çalışmalar yapma anlaşması imzaladı ancak Niepce'nin ölümünden sonra geliştirdiği teknikler başarılı bir hal almıştı. Dagerreyotip bakır levhaların gümüşle kaplanması sonucu kamera içinde pozlanmasına ilişkin bir yöntemdi ve bu yöntem ile 1839'da birçok fotoğraf çekildi (Bodur, 2005:15). Bir görüşe göre Daguerre Niepce'nin yöntemini biraz değiştirdi, başka bir görüşe göre de rastlantı eseri "önce gizli görüntü elde edip sonra kimyasal yolla görünür hale getirdi" (Bayhan, 1996:137). Daha sonra Fox Talbot, çağdaş fotoğraf sistemlerinin temeli olan negatif, pozitif sistemi geliştirdi ve bu gelişme 1840'larda profesyonel fotoğraf stüdyolarındaki büyük artışın başlangıcını sağlamıştır. 1851'de

Scott Archer Kolodiyonislak (1) tabaka banyosunu geliştirdi ve aynı yıl Stereoskopik araçlar ve fotoğraflar piyasaya ıktı. Uzun yıllar kullanılan filmlerin icadı 1868’de kuru tabakalar bulunması sayesinde (Bodur, 2005:25). Scott Archer’ın kollodyum ile geliştirdiği bu yeni yöntem yaklaşık kırk yıl diğer yöntemleri geride bırakmıştır. Çekimde kullanılan kollodyumla birleştirilen kağıt albuminlidir böylece çok sayıda resim elde etme fırsatı mümkün hale gelmektedir (Amar, 2009:20). 1883’te Muybridge dörtnala koşan atlar fotoğraflarını çekmiş ve bu fotoğraflar sinematografinin gelişmesine yol açmıştır. 35 mm’lik Ermenox ve Leica hafif kameralar 1924’te yapıldı. 1935’te 10 saniyede fotoğraf basan renkli Polaroid kameralar yapıldı. Tam otomatik pozlu ve elektronik flaşlı ilk minyatür kameralar ise 1970’de yapılmıştır (Greenhill ve ark.,1998:85).

Fotoğraf makinasının batıda icadı ve gelişiminden sonra günümüze kadar olan dönemde Türkiye’de fotoğrafçılık nasıl gelişti sorusunu Osmanlı Devletinden alarak açıklamak gerekliliği bulunmaktadır. Dolayısıyla yaşananlar kısa bir özetle şoyledir; Osmanlı Devleti’nde fotoğrafın gelişmesinde Sultan II. Abdülhamit’in etkisi büyüktür, II. Abdülhamit fotoğrafı kültürel bir gösterge olarak değerlendirmiştir. Fotoğraf ticari bir olgu olmanın ötesinde sanatsal bir form olma hüviyetini kazanmıştır ve çeşitli albümler bu dönemde oluşturulmuştur. (Gezgin ve Atik, 2017:13). 1845 yılında Ceride-i Havadis Gazetesi’nin 2-232 sayılı baskısı M.Naya isimli bir Fransız’ın fotoğrafhanesinde ücreti karşılığında fotoğraf çektiği haberini paylaşmıştır. Dolayısıyla 1845 yılından itibaren Osmanlı Devletinde fotoğrafçılığın başladığı söylenebilir. 1905 yılında ise 30 civarında gayri-müslim sahipli fotoğraf stüdyosu bulunuyordu. 1910’a kadar 3 Türk daha fotoğrafçılık işine girişmişti (Bodur, 2005:95-98).

Cumhuriyet’in ilanı ile Osmanlı Döneminde küçük bir azınlığın elinde olan fotoğrafçılık sır olmaktan çıkıp Türk halkının da uğraş verdiği bir alan haline gelmiştir. Özellikle okuryazar sayısının az olması fotoğrafın basında kullanılması açısından önemli olmuştur (Ak, 2001:17). 1930’lu yıllarda halkevleri fotoğrafçılığın gelişiminde etkili olmuştur. Yurt güzelliklerinin çekildiği fotoğraflar, kitlelerin bilinçlenmesini sağlamıştır. 1937 yılında fotoğraf dersleri Gazi Orta Okulunun ve Gazi Eğitim’in ders müfredatında yer almıştır. İlk fotoğraf sergisi 1929’da İzmir’de açıldı. 1950’lerde daha çok manzara fotoğrafçılığı gelişmiştir (Gezgin ve Atik, 2017:26). Cumhuriyet dönemi, demokrasiye geçiş, eğitim ve sanat yolunda bir atılım sürecidir. Ahmet Muhip Dıranas, “Tarihler kanla yazılır, sanatla ebedileştirilir” sözüyle Cumhuriyet dönemi düşünce yapısını göstermektedir. Burhan Felek, Etem Tan, Arif Hikmet Koyuncu, Naciye Suman, gibi isimler fotoğrafçılığın gelişimine katkı sağlamış fotoğrafılardır (Ak, 2001:76). Ayrıca “Türkiye’nin görsel tarihini yazan insan” olarak anılan uluslararası ödülleri almış, farklı ülkelerde sergileri olan Ara Güler’in katkısı görölmektedir (Gezgin ve Atik, 2017:87).

2.Fotoğraf Çeşitleri

Fotoğraf ilk yıllarından itibaren birçok şekilde kategorilere ayrılmıştır ve her kategori de alt gruplara sahiptir. Ancak Barrett (2012:96-130), kitabında yeni bir kategori sistemi sunmaktadır ve bu sistem tüm fotoğrafları kapsamaktadır.

a.Betimsel Fotoğraflar

Gerçeğe en yakın kaydı yapma odaklı insanların ve nesnelerin yüzeyi hakkında betimsel, görsel bilgi sunan fotoğraflardır. Bir kimlik fotoğrafı gibi sadece görenin tanıyabilmesini sağlar. Bunlara medikal araştırma fotoğrafları, uzay araştırma fotoğrafları örnek olarak gösterilebilir.

b.Açıklayıcı Fotoğraflar

Betimsel fotoğraflar ile açıklayıcı fotoğraflar arasında fark küçüktür ancak özellikle hayvanların hareketlerini çeken fotoğraflar, fiziksel açıdan hareketi araştıran fotoğraflar, basında yer alan birçok nesnel fotoğraflar bu kategori için örnek gösterilebilir.

c.Yorumsal Fotoğraflar

Yorumsal fotoğraflar açıklayıcı fotoğraflar gibi olayların nasıl olduğunu anlatır ancak şiiri andıran kişisel ve öznel yorum içerirler. Genellikle kurgusal olan bu tür fotoğraflarda fotoğrafçının bir yönetimi vardır.

d.Etik Açıdan Değerlendirilen Fotoğraflar

Bu tür fotoğrafların da betimleme, açıklama özellikleri bulunmaktadır. Ancak belirgin özelliği etik bir yargıda bulunmak ve toplumu övmek veya kınamaktır.

e.Estetik Açıdan Değerlendirici Fotoğraflar

Bu tür fotoğrafların belirgin özelliği sadece estetik açıdan bir yargıya varmasıdır. Sanat fotoğrafçılığı olarak da bilinmektedir. Estetik Açıdan Değerlendirici Fotoğraf elde etmede amaç mucizevi şekilde güzel fotoğraflar çekmektir.

f.Kuramsal Fotoğraflar

Bu tür fotoğraflar sanat yapmak üzere bir şeyler söyleyen, kuramsal meseleler üzerinde yorumda bulunurlar. Örneğin kadınların farklı alanlardaki temsilini eleştiren fotoğraflar örnek olarak gösterilebilir “Barrett’e göre (2012:96-130) fotoğraf çeşitleri:”.

3.İletişim Aracı Olarak Fotoğrafın Gücü

M.Ö. 15000’li yıllardan günümüze kadar gelen Lascaux Mağarası duvarlarındaki hayvan figürleri çizimleri, esas olarak insanoğlunun ‘iletişim kurma’ amacıyla ürettikleri en eski görsel eserdir. Mağara

devrinde insanların en etkin iletişim aracı duvara çizdikleri resimler, simgeler ve işaretlerdir. İnsanoğlunun yazıdan önce kurduğu bu iletişim şekli günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Görme duyusu, insanoğlunun en önemli vazgeçilmez duyularındandır çevremizde yaşananları, olayları öncelikle görerek tanımlar ve anlamaya çalışırız, işte bu görmeye dayalı olan iletişim görsel iletişimdir (Ketenci ve Bilgili, 2005:265-266). Görsel iletişimi sağlayan fotoğraf ve cihazları pek çok değişime uğradı artık mobil fotoğrafçılık insanlar arasında, sosyal ağlarda tüketilmektedir. Sadece Facebook'a her gün ortalama 250 milyon fotoğraf yüklenmektedir. Yapılan araştırmalara göre 2017 yılında internete sosyal medya aracılığıyla yüklenen fotoğraf sayısı ortalama 1,2 trilyondur (<https://techartoday.com.tr/sosyal-medya-fotografciligi>). Türkiye nüfusunun %61'i sosyal medya kullanmaktadır. Bu oran ülkemizde 51 milyon sosyal medya kullanıcısı olduğunu göstermektedir (<https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/turkiyenin-ai-sosyal-medya-kullanicisi/>). Dolayısıyla artık fotoğrafın kazandığı yeni boyut bir iletişim formu olarak fotoğraflarla bir şeyler anlatma çabası olarak görülmektedir. Fotoğraflar önemli görsel iletişim aracıdır, sözsüz iletişimde rolü oldukça önemlidir ve çeşitli anlamlara göndermeler yapmaktadır.

Karadağ'dan (2000) aktaran Çubukçu ve ark., "Günümüzde yaygın bir görsel anlatım aracı olan fotoğraf da, baş döndürücü teknolojik gelişmelere koşut olarak gelişen fotoğraf makinalarıyla birlikte, salt bir görüntüyü ya da bir 'an'ı belgeleme işlevinin çok ötesine geçmiş, her coğrafya ya da kültüre ulaşabilen kendi evrensel dilini oluşturmuş" olduğunu ifade etmektedir (Çubukçu ve ark.,2017:328). Görsel iletişim kullanımı her alan için önemlidir, özellikle de habercilik açısından bir kat daha önemlidir.

Fotoğraf, haber ile buluştuğunda görselliğin de gücünü kullanarak daha etkili hale gelmektedir. Örneğin haber fotoğrafçılığında, fotoğrafın haberin tamamlayıcı bir ögesi olması durumu, haberin olduğu gibi anlatılması çabısından ileri gelmektedir. Dolayısıyla fotoğraf, kitleler ile iletişim kurmada son derece etkilidir. Ayrıca haberin bireysel ve toplumsal bellekte saklanması da önemli bir rol oynamaktadır (Gezgin ve Atik, 2017:11). Bu bakımdan bir iletişim aracı olarak fotoğrafın, yazıda olduğu gibi özenle, ilgiyle ele alınması gereklidir (Gezgin, 1994:29). Yazılı bir eserde bir seferde sadece bir satır okuyabiliriz, romanlarda aynı zamanda ancak bir karakter ile iletişim kurabiliriz, ancak fotoğrafta biz bir ya da birden fazla perspektifi bir bakışta görebiliriz. Sesler her köşeden, aynı anda görüntüden fırlar. Bir görüntüye bakarak birçok kelimeyi görmek mümkündür (Khanfar,2013:30). Basın fotoğrafçılığında fotoğrafın sunduğu üstünlükleri Gezgin (1994) üç kategoriye ayırmıştır. Kategoriler; okuyucuyu bilgilendirme işlevi olan 'haber fotoğrafı', bilgilendirici görevi olmayan, birlikte yer aldığı metnin konusunu ele alan 'renklendirici fotoğraf' ve irdelenen konunun merkezindeki kavramı görselleştirmeye yarayan 'kavramsal fotoğraf' şeklindedir (Gezgin, 1994:30-31). Haberde fotoğraf kullanımının önemini ortaya koyan örneklerden biri; bu yıl Doğan Haber Ajansı muhabiri Nilüfer Demir'in tüm dünyayı sarsan "kıyıya vuran çocuk" fotoğrafıdır. IŞİD saldırıları sebebiyle Avrupa'ya göç etmeye çalışan kişilerin dramını göstermesi açısından çok başarılı olmuştur. Başka bir örnek; 1993 yılında Kevin Carter'in intihar etmesine yol açacak olan fotoğrafın çekilmesi idi. Güney Sudan'da küçük bir kız

çocuğu açlıktan yığılıp kalmıştı ve onun ölümünü bekleyen bir akbaba fotoğrafı New York Times'da dramın boyutlarını ortaya koymaktaydı. Bu fotoğraf ile Carter çok prestijli Pulitzer ödülünü aldı. Carter fotoğrafı çektikten sonra oradan ayrıldığı için çocuğun akıbeti bilinmiyordu, tartışmalar hiç bitmedi ve çok fazla eleştirilen fotoğrafçı hayatına son verdi (<https://www.cnnturk.com/guncel/kiyiya-vuran-cocuk-fotografini-cekken-muhabir-cnn-turke-konustu>). Bir diğer unutulmaz 'an' görüntüsü de, 1965'de Nick Ut'un çektiği, Vietnam Savaşı'nda bir Napalm bombası ile saldırı sonrasında kaçan çocukların fotoğrafıdır. Beş küçük çocuk; arkada dört Amerikan askeri; daha geride kara dumanlar, yanan köyler ve kapkara gökyüzü dehşeti tam anlamıyla anlatan bir görüntü. Bu fotoğraf tüm Vietnam Savaşı'nın simgelerinden biri oldu (Rifat, 2002:27). Başka bir örnek de Steve McCurry'nin çektiği Afgan Kızı fotoğrafı, anlamlı bakışlar ve yüz ifadeleriyle National Geographic'de yayınlanır yayınlanmaz dünyanın en ünlü fotoğraflarından biri haline geldi (<https://www.gzt.com/lugat/afgan-kizinin-ardinda-kalan-hikaye-3014627>).

Görsel mesajlar büyük kayba uğramadan kelimelerle aktarılamayan günlük hayatımızı zenginleştiren estetik bir zenginliktir. İnsanlar her geçen gün görsel iletişime daha fazla önem gösterdiklerinden, görsellik denince ilk akla gelen fotoğraflar da iletişimin hemen her alanında karşılaşılır bir unsur olmaya başlamaktadır. Fotoğraflar, videolar, şemalar ve animasyonlar bilgiyi yaymada en temel araçlar olarak kabul edilmektedir (Ballenger,2014:1). Yazılı iletişim kaynaklarının temellerinden olan gazete ve dergiler metinlerle fotoğrafları bir araya getirerek metni okuyan kişiler için daha güçlü tanıklık etme fırsatı sunmaya çalışmaktadır (Ballenger, 2014:27). Fotoğraf bir iletişim aracı olarak kullanıldığında rengi, içeriği ve kadrajı ile bir iletide en önemli unsurdur ve her görüntü bir ileti taşımaktadır (Kasım, 2008:436).

Diğer birçok iletişim biçimleri gibi, fotoğrafçılık da insanların yüz yüze veya birbirinden uzakken aralarında gerçekleştirdikleri bir etkileşimdir (Gleason,2008:1). Fotoğraf iletişim kurmak için evrensel bir araç olarak görülmektedir. Fotoğrafçılık, kelimelerin aktaramayacağı bir mesajı sanatsal olarak güçlü bir şekilde iletebilmektedir. Sanatsal yönünün yanı sıra fotoğrafın insanların günlük hayatta güzel ve önemli bulduklarını başkalarına iletmelerine yardımcı olan bir araç olduğu da bilinmektedir. Fotoğrafçılık bireye, belirli duyguların veya ruh hallerinin hissedildiği zamanlarda küçük anları iletme yeteneği verir. Bir fotoğrafçı tek bir fotoğrafı ile neşe, keder, alçakgönüllülük veya mucize gibi birçok ifadeyi birçok farklı kişiye iletebilir. Sanatçı, kişilerin dünyayı kişisel olarak algılayış biçimini değiştirebilmektedir (Ballenger, 2014:1). Bayhan (1996:10), sanat sözcüğünün kapsadığı eylemlerin ortak işlevinin iletişim olduğunu sanatçının düşüncelerini anlatabilmek için ürün verdiğini belirtmektedir.

Fotoğraf, hatırlanacak gerçekliğin bir depolama birimidir. Fotoğrafçılık, hafızalı bir aynadır ki bu aynaya yansıyan görüntü herhangi bir komut tarafından serbest bırakılincaya kadar sessiz kalan bir dildir. Bu dilin bir güzel yanı vardır ki bir yasayı ya da kesin bir kuralı takip etmek gerekmez. Bu özel dilde dilbilgisi kurallarının, noktalama işaretlerinin bir önemi yoktur. Hem fotoğrafçılar hem de yazarlar

metaforlarla oluşturulmuş bir sanat yaratırlar, başka bir şeyi görmemize izin vermek için bambaşka bir şeye odaklanmaktadırlar (Khanfar,2013:28-31).

Fotoğrafın zamanı dondurma gücünün yanı sıra ve iletilmek isteneni yayma özelliğinden dolayı zamanı hızlandırma gücü de vardır. Bu özelliğinden dolayı fotoğrafın toplumlara köklü sosyal bir etkisinin olduğu düşünülmektedir. Özellikle ‘an’ fotoğrafında bakış açısının yanı sıra doğru yer ve doğru zaman çok önemlidir (Ballenger, 2014:23). Çizgen (2002:24), 11 Eylül saldırısında Amerika gibi medyanın çok güçlü olduğu bir ülkede, uçağın kuleye çarpma görüntüsünün birçok televizyon kanalı tarafından çekilmesine rağmen, sonraki günlerde medyanın fotoğraflar üzerinden konuyu işlediğini söylemektedir. Bunun sebebi olarak; olayın tüm dramatik yapısı içinde donmuş ve olaya bakan, onu tespit eden bilincin o anı şahlandırdığını görmektedir. Bu olayda fotoğraf yaşanan trajedinin boyutlarını zihinlere mühür gibi kazımıştır.

Fotoğraf tek başına kullanıldığında bile çok önemli bir iletişimi sağlayabilmektedir. Daha önceleri yardımcı malzeme olarak kullanılırken artık sadece fotoğraf birçok sosyal meseleyi anlatabilmekte ve eşitsizlikleri vurgulayabilmektedir. Bunun için fotoğraf sanat evleri ve çeşitli sergiler düzenlenmektedir. Bu anlamıyla fotoğraf bir olayı, olguyu açıklayan bir ifade biçimidir.

Fotoğrafın görünmeyen dünyayı gösterme gibi bir gücü daha vardır ki bu sayede insanlar sosyal konuları belgelendirebilir, toplum bilincini artırabilir ve bireylere harekete geçmek için ilham verebilir (Ozanne ve ark.,2013:48). Amar’da, fotoğrafçının bir tanık, gözlemci rolünün yanı sıra toplumun, ülkenin siyasal, ekonomik ve sosyal durumlarını araştırmacı rolünün de olduğunu belirtmektedir (Amar, 2009:41). Örneğin fotoğrafın bir toplumda var olan sosyal eşitsizliğin ve ayrımcılığın savunuculuğunu yapmak, onu gözler önüne sermek gibi bir gücü daha vardır. Bu amaçla erkek kadın, genç, yetişkin, profesyonel, amatör her türden insan fotoğraf kompozisyonları oluşturmaktadır (Ballenger, 2014:29). Toplumda var olan sosyal eşitsizliği ve ayrımcılığı göstermek için yapılan ünlü çalışmalar şöyledir; Thomas Annan 1868 ve 1877’de İskoçya Glasgow’da sağlığa elverişli olmayan bina fotoğraflarını kullanır. Almanya’da Valdemar Franz Herman şehir fotoğrafları ile işçiler ve askeri okul öğrencilerini konu alır. Bu eleştirel fotoğraflar sosyal hak ve talepleri dile getirir. 1870’de Jacob Riis göçmenlerin acılarını göstermek için New York’un göçmen mahallelerinde tarihe tanıklık etmiştir. 1916’da James Van der Zee Harlem’in merkezinde açtığı atölyesinde zenci topluluğun fotoğraflarını sergiler (Amar, 2009:41-44). Fotoğrafçılık kişinin etrafında var olan her şeyi görme biçimini değiştirmektedir. Aslında fotoğraf var olan bir toplumsal olayı daha farklı açılardan görmeyi hatta görünmeyeni görmeyi sağlamaktadır.

William Henry Fox Talbot, kamerayı “doğanın kalemi” olarak niteler ve 1852’de aynı adda bir kitap yayımlar. Talbot’a göre; doğanın kalemi sanatçının kaleminden farklıdır. Kamera, insan eli değmeden, doğanın bir kağıt üzerine bir resim kaydetmesine izin verir (Barrett,2012:198). Ancak günümüzde bilgisayar teknolojileri fotoğrafın gerçekliğini değiştirebilmektedir ancak fotoğraf, farklı programlar yardımıyla manipüle edilse bile fotoğrafın fotoğraflanan şeyle ilişkisi hala özeldir (Barrett, 2012:210).

Muhtemelen Barrett fotoğrafa sanatsal olarak baktığı için böyle bir görüşe sahiptir. Demirel (2015) ise “Fotoğrafın Manipülasyon ve Gündem Saptama Gücü” adlı makalesinde fotoğrafın gerçek mi yoksa kurgu mu olduğu üzerinde durmaktadır. Ayrıca fotoğraf üzerinde renk, ışık ayarı ile oynayarak ya da düzenleme, kırpma ile istenilenlerin gösterilmesi sayesinde fotoğrafın bir manipülasyon aracı haline geldiği ve manipüle edilmiş fotoğrafın sosyal medyada kitlelere servis edilerek insanların yanıltıldığını belirtmektedir. Günümüzde sosyal medya kullanmayan kişi çok azdır dolayısıyla manipüle edilmiş bilgi veya fotoğraf anlık olarak kişilere, kolektif bilinç sağlayarak büyük kişilerin büyük bir güç haline getirmektedir. Sosyal medyada ileti ve fotoğraf paylaşan milyonlarca kişi bulunmaktadır. Denetimin zor olduğu bu alanda gerçek bir ögenin manipüle edilmesi ve tekrar paylaşmak suretiyle propaganda malzemesi olarak kullanılması da mümkündür (Demirel, 2015: 628). Sontag, fotoğrafın doğrulayıcı, haklı çıkarıcı işlevinin olduğunu, bir görüntünün fotoğraf makinası ile kaydedilmesi ile bir kanıt elde edildiğini söylemektedir. Çekilmiş olan resmin çarpıtılmış olmasının da mümkün olabileceğini ancak her zaman fotoğraftakine benzer bir görüntünün mevcut olup olmadığına dair bir kanıya kapılmamızı sağladığını belirtmektedir (Sontag, 2011:5). Buradan hareketle neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda insanların düşünerek hareket etmesi, farklı kanallardan gelen bilgileri teyit etmesi son derece önemlidir.

Sonuç Yerine

Var olduğu günden bugüne, fotoğrafa dair her gelişme, insanlığın algılayışını, hayal gücünü derin bir şekilde etkilemiş ve ufğunun genişlemesini sağlamıştır. Çünkü fotoğraf sayesinde insanlar diğer ülkeleri görmüş, tanımıştır. Örneğin, herhangi bir müzede bulunan tablo, fotoğraf sayesinde dünyanın her yerinden görülebilmektedir. Dolayısıyla fotoğraf sanatın gelişimini destekleyen ve insanlığa ulaştırılmasını sağlayan bir iletişim aracıdır. Fotoğraf sayesinde toplumsal sorunlarda farkındalık artmaktadır. Fotoğraf sayesinde çevre sorunlarının birçoğuna vakıf olunmaktadır. Savaş alanlarından çekilen fotoğraflar sayesinde tarih daha iyi anlaşılacaktır. Örnekleri çoğaltmak mümkün, özetle fotoğraf vazgeçilmez bir teknolojik araçtır. Fotoğrfsız araştırma, bilim, eğitim, tanıtım, iletişim, sanat, yaşam eksiktir.

Fotoğraf, bilim ve sanatın bir araya geldiği bir biçimdir. Toplum fotoğrafçısının güçlü, düşünce uyandırıcı görüntülerinden etkilenir. Fotoğraf, fotoğrafçıyı güçlü hissettirecek unsurlara sahiptir. Ancak görebilmeyi başaran fotoğrafçılar bu unsurları yakalayabilmektedir. Özellikle haber fotoğrafçılığında çok başarı olmuş görüntüler bulunmaktadır. Her bir görüntü kelimelerle ifade edilemeyecek kadar büyük mesajlar taşıyarak duyguları aktarmaktadır. Fotoğraf gelecekte de önemini artırarak gelişmeye ve geliştirmeye devam edecektir. Teknolojisi sürekli geliştirilen fotoğraf makineleri ile daha güzel ve çarpıcı fotoğrafların çekildiği görüntülerin çevremizi saracağı beklenmektedir. Ayrıca hiç durmadan yenilenen fotoğraf programları ile fark yaratan, ilgi uyandıran fotoğraflar ile karşılaşacağımız

Arat

muhakkaktır. İletişim araçlarının giderek çeşitlendiği ve hızlandığı düşünüldüğünde gelecekte görsel iletişim dünyayı saracaktır.

Kaynakça

AKBAŞ Faruk, Emre İKİZLER (2010). Fotoğraf Teknik Okumaları, Say Yayınları.

AK Seyit Ali (2001). Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Fotoğrafı, Remzi Kitabevi.

AMAR Pierre-Jean (2009). Basın Fotoğrafçılığı, İnci Çınarlı (çev), Kırmızı Yayınları.

BALLENGER Holly B., (2014). Photography: A Communication Tool, Master Thesis, Georgia State University, Georgia.

BODUR Feyyaz (2005). Fotoğrafın Tarihi, Tablet Kitabevi, Konya.

BARRETT Terry (2012). Fotoğrafı Eleştirmek, İmgeleri Anlamaya Giriş, Yeşim Harcanoğlu (çev), Hayalperest Yayınevi.

BAYHAN Mehmet (1996). Yazılarla Fotoğraf, Ege Yayınları.

ÇİZGEN Gültekin (2002). Fotoğrafça Sanatça, Beril Yayınları.

ÇUBUKÇU Hatice, Nüket E. ERGEÇ, Ferhan GÜNDÜZ (2017). Fotoğrafçılık Uygulamalarının İletişim Eğitimi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 26, Sayı 1.

DEMİREL Gökhan (2015). “Fotoğrafın Manipülasyon ve Gündem Saptama Gücü”, International Journal of Social Sciences and Education Research, Volume: 1(2).

ERTAN Güler ve ERUTKU Bülent (2004). Fotoğraf Terimleri Sözlüğü, Say Yayınları.

GEZGİN Suat (1994). Basında Fotoğrafçılık, Der Yayınları.

GEZGİN Suat, Atik Abdulkadir (2017). Basın Fotoğrafçılığı, Eğitim Kitabevi.

GREENHILL Richard, Murray Margaret, Spence Jo (1998). Fotoğraf Sanatı, Remzi Kitabevi.

KAFALI Nihal (2003). “Bir Görsel İletişim Aracı Olan Fotoğrafta Belirginlik”, Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (8).

KASIM Metin (2008). “Basında Haberin Anlatımında Fotoğrafın Rolü”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, Cilt 10, Sayı 1-2.

KETENCİ Hasan Fehmi ve Can Bilgili (2005). Görsel İletişim ve Grafik Tasarım, Beta Yayınları.

KHANFAR, Yousef (2013). The language of light. (cover story). World Literature Today, 87(2), 28.

SONTAG Susan (2011). Fotoğraf Üzerine, Osman Akınhay (çev), Agora Kitaplığı, İstanbul.

OZANNE Julie, Moscato Emily, Kunkel,Danylle (2013). “Transformative Photography: Evaluation and Best Practices For Eliciting Social and Policy Changes”, Journal of Public Policy & Marketing, 32 (1).

RİFAT Semih (2002). Akla Kara Arkası, Yapı Kredi Yayınları, No: 1711.

İnternet Kaynakları

CNNTÜRK, <https://www.cnnturk.com/guncel/kiyiya-vuran-cocuk-fotografini-ceken-muhabir-cnn-turke-konustu>, Erişim Tarihi: 17.11.2019.

GZT.COM, <https://www.gzt.com/lugat/afgan-kizinin-ardinda-kalan-hikaye-3014627>, Erişim Tarihi: 17.11.2019.

MARKETING TÜRKİYE, <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/turkiyenin-ai-sosyal-medya-kullanicisi/> Erişim Tarihi: 19.11.2019.

TECHNO TODAY, <https://techartoday.com.tr/sosyal-medya-fotografciligi/> Erişim Tarihi: 20.11.2019.